

Deense Hoek 17, Lieshout

Op verzoek van de familie De Groot uit Lieshout hebben wij dit rapport samengesteld. De wens van de familie is om de boerderij zodanig aan te passen, dat deze geschikt zal zijn voor bewoning van twee gezinnen. De gemeentelijke afdeling heeft gevraagd eerst een bouw-/ cultuurhistorisch rapport op te laten stellen, waaruit de bouw- en cultuurhistorische waarden blijken.

Algemeen:

Langgevelboerderij onder zadeldak, gebouwd in 1886 door Everdina van Griensven-Swinkels, weduwe van tapper Nicolaas van Griensven uit Aarle-Rixtel, nadat de verhuurde voorganger van deze boerderij op 29 december 1885 door brand in de as was gelegd. In 1971 door de huidige bewoners gedeeltelijk vernieuwd en verbouwd.

LIESHOUT. Dinsdag namiddag omstreeks twee uren ontstond er brand in de verhuurde boerenwoning van Mej. de Wed. Van Grinsven in den Deuschen Hoek. Door een hevigen wind aangewakkerd, woedde de brand zoo fel, dat ook het nabijstaande huis van den landbouwer G. Klomp eene prooi der vlammen werd, hoewel men alle mogelijke voorzorgen had genomen. Een derde pand, dat ook groot gevaar liep, werd echter behouden door het krachtig optreden der brandweer, die daarom allen lof verdient. Van beide inboedels is het vee en een weinig huisraad gered.

Alles was verzekerd.

Beschrijving:

Algemeen

De langgevelboerderij is opgebouwd in schoon metselwerk van diverse kleuren handvormbakstenen, gebakken in een lokale steenoven. De kleuren van de bakstenen variëren van geel tot lichtrood en van bronskleurig tot bijna zwart. Ook de formaten van de bakstenen lopen sterk uiteen, waarbij zowel strekken, koppen als drieklezoren door elkaar gebruikt zijn. Er is dan eigenlijk ook geen sprake van een correct metselverband, al is duidelijk dat de opzet kruisverband is.

Voorgevel

Onderaan in de noordelijke voorgevel van de boerderij is een gecementeerde plint aangebracht. Ter hoogte van het woonhuisgedeelte, uiterst links in de gevel, is deze plint nog intact, ter hoogte van het stal- en schuurgedeelte is de plint beschadigd en zelfs in delen geheel verdwenen.

Links in voorgevel het woonhuisgedeelte dat in 1971 vernieuwd is.

De voordeur is centraal geplaatst en bevat drie liggende, rechthoekige enkelvoudige ruiten van geel kathedraalglas, voorzien van een houten lijstwerk. Op de deur is verder een koperen deurknop aangebracht. Boven de deur een enkelruits bovenlicht van geel kathedraalglas. Deur en bovenlicht zijn gevat in houten kozijnen, waarvan de stijlen rusten op een betonnen drempel met korte deurneuten.

Boven de deur is in 1971 een steense rollaag van lichtrode bakstenen aangebracht.

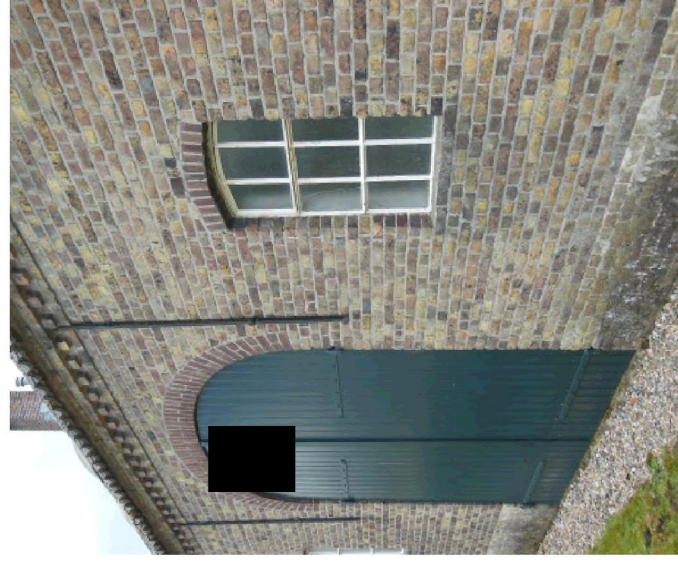
Zowel links als rechts van de deur is in 1971 een nagenoeg vierkant houten venster aangebracht, opgebouwd uit een fors enkelruits onderraam en een enkelruits bovenraam dat als klepraam kan functioneren. In de kozijnstijlen zijn scharnieren aangebracht die houten luiken dragen. Deze houten luiken kunnen de vensters volledig verduisteren.

Onder elk venster een schuin geplaatste raamdorpel van bruine, geglazuurde, hardgebakken tegels. Boven elk venster een steense rollaag van lichtrode bakstenen.

In de balklaag boven het woonhuisgedeelte zijn vier reguliere smeedijzeren staaftankers aangebracht.

Rechts van het woonhuisgedeelte zijn twee getoogde, stalen stalvensters aangebracht, opgebouwd uit een zesruits onderraam en een drieruits bovenraam dat als klepraam kan functioneren. De ruiten van deze stalvensters zijn van blank kathedraalglas. De vensters liggen iets verdiept in de gevel. De baksteenlaag onder de vensters is aan de bovenzijde licht gecementeerd. Boven elk stalvenster een halfsteense segmentboog van lichtrode bakstenen.

In het midden van de gevel staan twee stuks dubbele houten deeldeuren onder een steense korfboog van lichtrode bakstenen, opgebouwd uit afwisselend strekken en dubbele koppen. De stolpdeuren zijn opgebouwd uit houten kraaldelen, zijn voorzien van metalen geheng en staan op een grindbetonnen drempel. Tussen beide paren deeldeuren is een derde stalvenster in de gevel aangebracht, gelijk aan de overige twee stalvensters.

De balklaag van het schuur- en stalgedeelte ligt een stuk lager dan het geval is in het woongedeelte. In dit deel van de gevel zijn zes smeedijzeren staaftankers aangebracht van circa één meter lengte. Ongeveer dertig centimeter onder het oog van het meest rechtse anker is een regulier staaftanker in de gevel opgenomen. Dit anker bevindt zich rechts van het lange anker en is daar tegenaan geplaatst.

De gevel wordt beëindigd door een uitkragende baksteenfries met in de één-na-onderste baksteenlaag een witte muizentand.

Linkerzijgevel

De oostelijke linkerzijgevel van de boerderij is uitgevoerd als topgevel. Het achterste dakschild van het zadeldak loopt echter een stuk verder door naar beneden, dan het geval is aan de voorzijde. Links in de linkerzijgevel is de gevel circa anderhalve meter naar links verbreed, waarbij het niet duidelijk is of dit in 1971 is gebeurd, of wellicht toch reeds in 1886.

Het verbrede deel van de gevel ligt iets terug ten opzichte van de verder symmetrische topgevel. In dit verbrede gedeelte zijn op ooghoogte vier verticale rode baksteenstrekken aangebracht, waartussen drie ventilatiegleuven.

In het reguliere deel van de topgevel zijn op de begane grond twee vensters aangebracht, die vergelijkbaar zijn met de vensters in het woongedeelte van de voorgevel. De luiken worden vastgehouden door wigvormige, smeedijzeren luikvastzetters. Het metselwerk boven de rollagen is in 1971 eveneens vernieuwd bij het vervangen van de vensters.

Ter hoogte van de balklaag zijn drie smeedijzeren staaftankers in de gevel bevestigd.

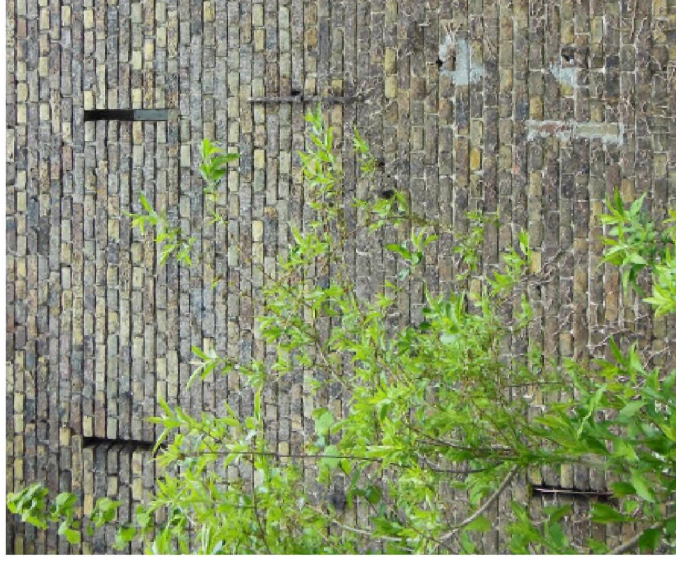
Op het niveau van de zolder zijn in 1971 twee nagenoeg vierkante houten enkelruits vensters aangebracht, die een fractie kleiner zijn dan de vensters op de begane grond. Elk venster bevat een tuimelraam dat om zijn horizontale as kan kantelen. Ook hier zijn houten luiken aangebracht die de vensters volledig kunnen verduisteren. Onder elk venster een schuin geplaatste raamdorpel van bruine, geglaazuurde, hardgebakken tegels. Bovenaan een steense rollaag van lichtrode bakstenen.

Het in 1971 vernieuwde houten zadeldak steekt uit over de linkerzijgevel en wordt daar ondersteund door rechte houten klossen. De dakranden worden afgetopt door grijze, betonnen gevelpannen met in de nok een grijze, betonnen eindnokpan.

Rechterzijgevel

De westelijke rechterzijgevel is uitgevoerd als een symmetrische topgevel. In deze gevel zijn oorspronkelijk diverse smalle, langwerpige ventilatiegleuven aangebracht. Deze zijn tweesteen hoog en een halve steen breed. Op de begane grond waren oorspronkelijk vijf van dergelijke gleuven aangebracht. Uitsluitend de linkerpleuf is nog open, de vier gleuven rechts daarvan zijn in een latere fase met bakstenen dichtgezet.

Ter hoogte van de balklaag zijn twee smeedijzeren staaftankers aangebracht. Ter hoogte van de dakvoet bevinden zich eveneens vijf ventilatiegleuven in de gevel. Enkele daarvan zijn aan de binnenzijde dichtgezet met witte kalkzandstenen. In de top van de gevel zijn nog eens drie ventilatiegleuven aangebracht.

De schuine zijden van de gevel zijn voorzien van smeedijzeren gordingankers en in de nok is een nokbalkanker aangebracht. Het in 1971 vernieuwde houten zadeldak steekt ook over de rechterzijgevel uit en wordt ondersteund door rechte houten klossen. De dakranden worden afgetopt door grijze, betonnen gevelpannen met in de nok een grijze, betonnen eindnokpan.

Achtergevel

De achtergevel is uiterst rechts met een bouwdeel verlengd. Ook de kap is hier verlengd. Centraal in de gevel is de kap verlengd en vormt daar een afdak.

Uiterst links loopt een kunststof regenpijp langs de gevel naar beneden. Rechts daarvan is een getoogd stalvenster aangebracht, dat vergelijkbaar is met de stalvensters in de voorgevel. Vervolgens is een getoogde houten deur aangebracht, gevat in getoogde houten kozijnen, voorzien van metalen geheng en staande onder een steense korfboog van afwisselend rode strekken en dubbele koppen.

Verder naar rechts in de gevel bevindt zich een breed, rechthoekig houten zesruits stalvenster onder een halfsteense rollaag

Rechts hiervan een metalen garagedeur op de plaats van een set dubbele deeldeuren onder een steense korfboog van afwisselend rode strekken en dubbele koppen. Het getoogde deel van de deur is voorzien van een houten spiegelstuk, waarbij de houten planken aan de onderzijde een tanding vormen.

Ter hoogte van de balklaag zijn in het linkerdeel van de gevel vier langwerpige, smeedijzeren staafankers aangebracht van circa één meter lengte. Direct links van het linkeranker is een regulier staafanker aangebracht.

In het centrale geveldeel staat onder het afdak een moderne glas-houtdeur.

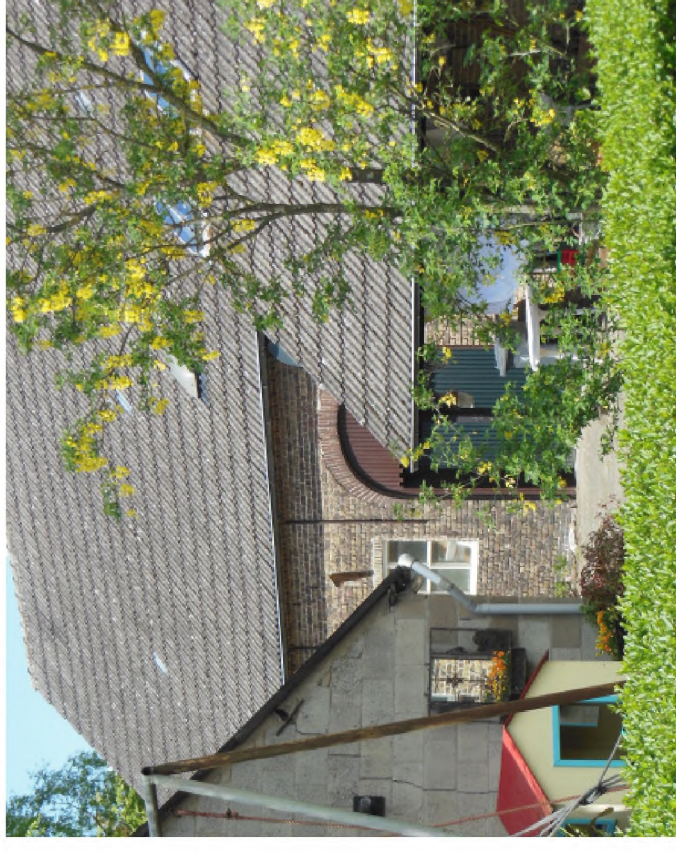
Het afdak wordt ondersteund door drie geschoorde houten stijlen die op betonnen poeren staan. Onder het afdak is nog juist één regulier staafanker zichtbaar. Rechts van het afdak is een kunststof regenpijpconstructie aangebracht. Deze heeft een horizontale vertakking naar de voorzijde van het afdak. In het geveldeel rechts van het afdak is een modern, breed, rechthoekig houten venster aangebracht. Het linkerdeel wordt gevormd door een draaibaar raam met bovenraam.

Links in het verlengde bouwdeel, rechts in de achtergevel, is een breed, rechthoekig, houten tweeruits toiletvenster aangebracht. Beide ramen kunnen als klepramen functioneren. Onder het venster een rechte raamdorpel van bruine, geglazuurde, hardgebakken tegels. Rechts in het verlengde bouwdeel loopt een kunststof regenpijp naar beneden.

De oorspronkelijke geveldelen worden beëindigd door een platte muizentand en alle geveldelen worden afgetopt met een zinken bakgoot.

Dak

Het zadeldak is in 1971 vernieuwd en belegd met grijze, dubbele, betonnen sneldekken. In het voorste dakschild zijn vijf dakramen aangebracht, alsmede drie lichtpannen in de vorm van een sneldekan en twee klokpannen.

Op de nok van het dak staat een bakstenen schoorsteen. Deze is aan de vier bovenzijden opengewerkt en afgedekt met een platte, grindbetonnen schoorsteenplaat. In het achterste dakschild zijn vier dakramen, drie lichtpannen en twee klokpannen aangebracht. Bovendien is boven het woongedeelte rechts in het achterste dakschild een relatief brede, klimmende dakkapel aangebracht.

Aan de voorzijde daarvan een zevendelig houten frame met zowel links als rechts drie enkelruits ramen, waarvan enkele vast zijn en enkele geopend kunnen worden. In het midden is een schrotenbepaling aangebracht. Ook beide wangen van de dakkapel zijn bekleed met dergelijke schroten. Het lessenaarsdak van de dakkapel is belegd met dezelfde dakpannen als elders op het zadeldak. Tenslotte steekt uit het achterste dakschild, nabij de schoorsteen, een metalen afvoerpijp.

Overige zaken

In de achtertuin staat een betonnen gebouw onder zadeldak, dat lijkt ingericht te zijn als woning. Dit gebouw wordt niet betrokken bij de waardering van Deense Hoek 17. Dat geldt ook voor een rond volume, verder in de achtertuin, dat is voorzien van een rieten kelgeldak en oorspronkelijk gebouwd is als hooisilo en later als hok voor jonge kuikens in gebruik is geweest.

Samenvatting: de belangrijke cultuurhistorische waarden

Per beschreven volume geven wij onderstaand weer, welke elementen naar onze mening bijdragen aan de beeldbepalende uitstraling van dit pand. In de praktijk constateren we bij herhaling, dat na een eventuele splitsing van een boerderij een aantal beeldbepalende kenmerken verdwijnen. Daarvoor in de plaats worden dan elementen geplaatst, die afbreuk doen aan waarde van zo'n oude boerderij.

De meest voorkomende storende elementen die wij met regelmaat zien, zijn:

- Het gedeeltelijk opnieuw voegen van de bakstenen gevels.
- Wijziging van de venster-indelingen. Grote ramen in plaats van vensters met een kleinere roedenverdeling of tussenstijl. Relatief grote nieuwe vensters op plaatsen waar stalraampjes zaten.
- Moderne voordeuren op plaatsen waar eerst stalraampjes zaten.
- Vervangen van een grote staldeur door een groot, breed venster. Lichttoetreding in de woning is natuurlijk wenselijk, maar door het behoud van (eventueel te sluiten) staldeuren blijft het agrarische beeld voor een deel behouden.

De beeldbepalende elementen die bijdragen aan de waardering van de bestaande boerderij

Algemeen:

- metselwerk in kruisverband en muizentanding
- uitzonderlijke muurankers
- kapvorm met de schoorsteen ter hoogte van de brandmuur

Voorgevel:

- houten deeldeuren en metalen ophanging
- getoogde oude stalraampjes
- raam-voordeur-raamindeling in het woongedeelte

Zijgevel oostzijde:

- houten luiken van alle vensters

Zijgevel westzijde:

- uitzonderlijke ventilatiegleuven, zowel in het lage als in het hoge niveau
- ledig gesloten zijgevel

Achtergevel:

- oude stalraampjes
- lage, met korfboog getoogde poort en oud hangwerk
- brede en hoge, met korfboog getoogde schuurdeur met houten spiegelstuk, en tanding

aan de achterzijde

- eenvoudige schuur van betonblokken met zadeldak
- bijzonder, rond volume, verder in de achtertuin, dat is voorzien van een rieten kelgeldak

Waardering

Beleefde kwaliteit

De vorm van de boerderij past geheel in de bouwtijd; na circa 1850 bouwde men boerderijen bij voorkeur met een zadeldak en twee topgevels. De bakstenen van deze boerderij werden tijdens de bouw geproduceerd in een plaatselijke bakoven. Tegelijk met de stenen voor deze boerderij werden ook de stenen voor de boerderij aan de overkant van de weg gebakken. De vorm en de formaten baksteen tonen de plaatselijke fabricage aan. Het vernieuwde dak steekt een weinig over de topgevels heen. Daarmee is het traditionele beeld echter niet wezenlijk veranderd. De verbouwingen in de voorbije decennia hebben altijd plaatsgevonden aan de achterzijde van de boerderij, de kant die niet naar de straat is gekeerd. De beide gemelde bijgebouwen op het achtererf passen ook geheel in de agrarische sfeer.

Fysieke kwaliteit

Ofschoon het pand in het verleden is verbouwd, zijn de belangrijke kenmerken nog steeds gehandhaafd. Boerderijen werden door de eigenaren in het verleden voortdurend aangepast, als de bedrijfsvoering daarom vroeg. De voorgevel wordt gekenmerkt door de traditionele indeling van links het woonhuis met de voordeur, geflankeerd door een venster aan beide zijden. Centraal in de voorgevel enkele ouderwetse stalramen en aan de rechterzijde twee grote deeldeuren. De levensgrote muurankers spreken tot de verbeelding. De voor- en zijgevels zijn nergens door moderne ingrepen ontsierd. Alleen aan de achterzijde van de boerderij zijn soms zaken gewijzigd, maar deze waren altijd in het kader van de bedrijfsvoering.

Inhoudelijke kwaliteit

Deze boerderij ligt in het buitengebied van Lieshout en past volkomen in zijn omgeving.

In de onmiddellijke omgeving stonden in het verleden meerdere boerderijen, maar het merendeel is inmiddels afgebroken of verbouwd tot moderne woning. Verder zuidelijk wordt nog een kleine concentratie van boerderijen gevonden.

Conclusie

Dit pand heeft ondanks de verbouwingen in het recente verleden voldoende kwaliteit om als beeldbepalend of karakteristiek te worden aangeduid.

De eigenaar heeft in het recente verleden ingrepen aan de achtergevel van de boerderij uitgevoerd. Ze zijn voor een passant niet waarneembaar en hebben dus slechts een minimale negatieve invloed op de uiteindelijke waardering.

Het pand aan Deense Hoek 17 in Lieshout kan beschouwd worden als een gaaf bewaarde boerderij. Alle kenmerken die behoren bij een dergelijke agrarische woning met bedrijfsgedeelte zijn nog aanwezig.

Eindhoven

25 mei 2019

Cultuurhistorisch Bureau Hüsken en Zoon